אזל רב שמואל בר אבא קמיה דרבי ירמיה בר אבא אוקמיה בנכסי אזל ר' אבא אמרה למילתא קמיה דרב הושעיא אזל רב הושעיא אמרה קמיה דרב יהודה א"ל הכי אמר שמואל [א]האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אמרוה קמיה דרבי ירמיה בר אבא אמר להו אנא מתניתא ידענא דתנן (א)הכותב [ב]נכסיו לבנו לאחר מותו הבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב והאב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן [ג]מכר האב מכורים עד שימות [ד]מכר הבן אין לו ללוקח עד שימות האב כי מיית אב מיהא אית ליה ללוקח ואע"ג דמת הבן בחיי אב דלא אתו לידי הבן כרבי שמעון בן לקיש דאמר לא שנא מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן לא שנא מת האב בחיי הבן דאתו לידיה דבן קנה לוקח דאתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח ר"ל אמר [ה]קנה לוקח ר"י אמר לא קנה לוקח אמר לך כי קתני מתני' מכר הבן לא קנה לוקח עד שימות האב וכי מיית האב אית ליה ללוקח דלא מת הבן בחיי האב דאתו לידי הבן אבל מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן כי מיית אב נמי לית ליה ללוקח אלמא קא סבר [ו]קנין פירות כקנין הגוף דמי וכי זבין לאו דידיה זבין ר' שמעון בן לקיש אומר קנה לוקח כי קתני מתני' מכר הבן אין ללוקח עד שימות האב כי מיית אב מיהת אית ליה ללוקח לא שנא לא מת הבן בחיי האב דאתו לידיה דבן ולא שנא מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן קנה לוקח אלמא קסבר קנין פירות (ב)לאו כקנין הגוף דמי וכי קא זבין דידיה קא זבין ואנן השתא בין ר' ירמיה בר אבא ובין רב יהודה כר' שמעון בן לקיש סבירא להו וקאמר ר' ירמיה בר אבא אי סלקא דעתך קנין פירות כקנין הגוף דמי כי מיית אב ומיית הבן בחיי האב אמאי אית ליה ללוקח כי קא זבין האי לאו דידיה קא זבין אלא לאו שמע מינה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אהדרוה לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל זו אינה דומה למשנתנו מאי טעמא אמר רב יוסף בשלמא אי תני איפכא הכותב נכסיו לאביו איכא למפשט מינה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא השתא דקתני הכותב נכסיו לבנו משום דראוי ליורשו הוא אמר ליה אביי אטו ברא ירית אבא אבא לא ירית ברא אלא לאברוחינהו לנכסי מבריה קא אתי הכא נמי לאברוחינהו לנכסי מאחוה אתי אלא מאי אינה דומה למשנתנו משום תקנת אושא (ג)דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רב אידי בר אבין אף אנן נמי תנינא מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה

והרי

הבעל מוציא. שהבעל יורש את אשתו והוא היה לוקח ראשון: **לאחר מותו.** מהיום ולאחר מותו שהגוף קנוי לבן מהיום אלא שהאב אוכל הפירות עד יום מותו: **מכורין עד שימות.** לוקח אוכל פירות עד שימות האב וכשימות האב הולך הבן ומוציא מיד הלקוחות: **דלא מת הבן בחיי האב דאתו ליד הבן.** דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: **קנין פירות.** שהיו קנוין לאב לפירות: **כריש לקיש סבירא לן.** דפסקינן הלכתא כריש לקיש בתלת מדא הא והחולץ למעוברת ומתנה באמצע בפרק החולץ (יבמות דף לו.): **אלא לאו שמע מינה [כו'] לאו כקנין הגוף דמי.** הני נכסי מלוג הקנויין בחייה לבעל לפירות לאו כקנין הגוף דמי ומתנתה מתנה ואע"ג דמתה בחייו: **הכותב נכסיו לאביו.** לאחר מותו ומכר האב בחיי הבן ומת האב בחיי הבן ואמר לן ריש לקיש דקנה לוקח שמעינן מינה משום דקנין פירות שהן קנויין לבן לאו כקנין הגוף דמי אבל השתא דלמא היינו טעמא דקנה לוקח אע"ג דלא אתי לידי דבן משום דראוי ליורשו הוא ואע"ג דבעלמא כקנין הגוף דמי הכא גופא ודאי אקני אב לבן בחייו למוכרן כשירצה דאי משום לאחר מיתה בלאו הכי הוה ירית ליה אבל רב שמואל בר אבא לא היה ראוי לירש את אמו אלא רבי אבא בעלה היה ראוי ליורשה: **אבא לא ירית ברא.** ואי הוה תני נמי איפכא הוה אמרת נמי טעמא משום דראוי ליורשו הוא: **אלא.** על כרחך ברא דכתב נכסי לאבוה בני אית ליה והאי דכתב נכסי לאבוה לאברוחינהו מבני קאתי דכי מיית לא ירתו ליה בני אלא אבוה וכי הוה תני איפכא הוה אמרת התם דקני לוקח שלקחו מן האב הוה טעמא משום דקנין פירות שיש לו לבן לאו כקנין הגוף הוא וכי זבין אב דידיה קזבין: **הכא נמי.** הכותב נכסיו לבנו ודאי בני אחריני אית ליה ולאברוחינהו מאחיו מאשר בניו של אב הוא דכתב ליה ומדאמרינן קנה לוקח שמע מינה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי: **באושא התקינו.** דאע"ג דבעלמא לאו כקנין הגוף דמי בעל בנכסי אשתו אלמוה רבנן לשעבודיה משום איבה והוי כלוקח ראשון:

והכי

רבי ירמיה בר אבא ורב יהודה כר"ל ס"ל. דכותיה פסקינן כריש החולץ (יבמות דף לו:): **הכי אמר שמואל זו אינו דומה למשנתנו.** כדמסיק משום תקנת אושא משמע דאי לאו תקנת אושא מודה שמואל דאין הבעל מוציא מיד הלקוחות דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וא"ת והילך מלא ידיו ורגליו דס"ל לעיל פ"ק (דף ט.) האחין שחלקו לקוחות הן וס"ל הכא דלאו כקנין הגוף דמי א"כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון כדקאמר בסוף השולח (גיטין דף מח. ושם ד)) וכן קשה לרבא דפסק כר"ל כריש החולץ (יבמות דף לו. ושם) דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וס"ל האחין שחלקו לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב:) והילך מלא ידיו ורגליו וגם אנו הילך מלאנו ידינו ורגלינו דקיי"ל כר"ל וקיי"ל דאין ברירה דבסוף ביצה (דף לח.) פסקינן כר' אושעיא דבדאורייתא אין ברירה ומפרש ר"י דכל הנהו דאית להו דאין ברירה לא יאמרו דהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל רק ר' יוחנן לחודיה להכי דייק עלה רבי יוחנן דלא מלא ידיו ורגליו אבל אנן לא ס"ל שיהא תלוי חזרת יובל בכך דהא רבי יוחנן גופיה מודה דבימי יהושע היו מביאין ביכורים אפילו אמרינן דלאו כקנין הגוף דמי כדאמרינן אלא חד בר חד עד יהושע בן נון ותלוקת יהושע נמי אמר בית נחלין (ב"ב דף קיט:) דירושה היא להם מאבותיהם ואפ"ה לא חזרה אותה חלוקה ביובל דסברא הוא כיון שחלקו על פי נביא ואורים ותומים ובגזירת הכתוב ולפיכך הביאו ביכורים והשתא בהא סברא פליגי ר' יוחנן ושאר אמוראי דרבי יוחנן סבר דמההיא לא ילפינן דגזירת הכתוב היתה ושאר אמוראי סברי דמהתם ילפינן בכל חלוקת ירושה דאין מחזירין ביובל אף על גב דלקוחות הן:

באושא התקינו האשה שמכרה. וא"ת לר' יוחנן למה הוצרך לתקן כיון דקנין הגוף דמי וי"ל דאצטריך להיכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד סוף העולם דאין זה אוכל פירות כדאמר בהכותב (כתובות דף פג.) ומיהו אם לא כתב אלא דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן לא סגי בהכי דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ה):

אמר רב אידי בר אבין אף אנן נמי כו'. תימה לר"י דשביק מתניתין דמסכת מכות (דף ג. ושם) ומייתי ברייתא דתנן מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ו) והלא בין היום בין מחר סופו ליתן לה כתובה (ולא נתן לה כתובה) אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה ירשנה בעלה ופליגי אמוראי בגמרא דאיכא מ"ד שמין באשה כמה אדם רוצה ליתן על זכות ספיקה של אשה והמותר ישלמו העדים ואיכא למ"ד שמין בבעל כמה היה אדם נותן על זכות ספיקו של בעל ומ"מ לכולהו יש לדקדק אמאי בטובת הנאה דאם מתה ירשנה בעלה דשמא היא תמכור ולא ירשנה וי"ל דהויא אמנה ומאתים קאמר דפשיטא כהנהו דאפי' מכרה אין הלקוחות גובין מנה או מאתים מבעל מאחר שמתה בחיי בעלה אבל הך דהכא אין לדחות דאמנה ומאתים קאי

דיש

עין משפט
נר מצוה

סד א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צ סעיף ט:

סה ב מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנז סעיף ח:

סו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

סז ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

סח ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

מסורת הש"ס

א) יבמות לו: ב"ב קלו., ב) [שבת קלה: וש"נ], ג) כתובות נ. עח: ב"מ לה. לו: ב"ב נ. קלט:, ד) [ד"ה אין], ה) [ועיין תוספות יבמות לו: ד"ה קנין ותוס' כתובות נ. ד"ה הבעל], ו) צ"ל ולא נתן לה כתובה.

◆

מוסף רש"י

הכותב נכסיו לבנו. הוא הדין לאחר (רשב"ם ב"ב קלו.). **לאחר מותו.** שכתב מהיום ולאחר מיתה, ואין לאב בהן אלא אכילת פירות בחייו (יבמות לו:). **הבן אינו יכול למכור.** לגמרי בחיי האב, מפני שהן ברשות האב. לאכול פירות, אלא בין שניהן יכולין למכרן לגמרי מעכשיו, שהאב ימכור פירות והבן ימכור הגוף (רשב"ם שם). **והאב אינו יכול למכור.** לאחר הגוף והפירות לגמרי, מפני שהן כתובין לבן. הגוף מעכשיו ופירות לאחר מיתה (שם). **מכר האב מכורין.** לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב, שזכה בזכות שהיו לו לזה נתן (יבמות לו:). **עד שימות האב.** אבל לכשימות האב יטול הבן גם גוף גם פירות, או הוא או הבא מכחו, לא שנא מת האב בחיי הבן ולא שנא מת הבן בחיי האב, שהפירות מכר אבל הגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב, וכשמת הבן ואח"כ האב ויש לו בנים לאותו הבן הן יורשין את כחו (רשב"ם שם). **מכר הבן.** בחיי האב, אין לו ללוקח. פירות, עד שימות האב. שהרי הוא כבן, אבל כשימות האב יש לו מיהא ללוקח גוף ופירות וכגון שהבן קיים (שם). **ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח.** אפילו לכשימות האב, דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי, ואין מכירת הבן מכירה, ומתניתין דקתני אין ללוקח כהן כלום עד שימות האב, הא כשימות האב יש לו, התם דמית האב בחיי הבן ונתקיימה המתנה, ומה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו, אבל מת הבן לא באה זכות לידו (יבמות לו:) שמעולם לא היו ראויין לבא לידי הבן, אלא יחזרו לשאר יורשי האב, ומיהו אם לא מכרן הבן בחיי האב היה מודה ר' יוחנן שאע"פ שמת הבן ולאחר כך מת האב אפילו הכי יורשי הבן יורשין את מתנתו ולא יורשי האב, אבל גבי מכירה הרי סילק נפשו משעת מכירה וגם לא באו לידו שיוכל הלוקח לזכות מכחו (רשב"ם שם:). **קנין פירות.** שיש לו לאב כאילו הגוף קנוי לו דמי, ולא היה הבן יכול למכור אלא על מנת דאתו לידיה וכיון דלא אתו לידיה לא קני לוקח, ומיהו אם לא מכרן הבן ולא סילק נפשו מהם ומת הבן בחיי האב, לכשימות האב יירש בן הבן את זכות אביו שהיה לו בקרקע (שם).

באושא התקינו. כשהיתה סנהדרין באושא שגלתה ישבה שם סנהדרין גדולה, כדאמרינן בר"ה (לא.) גבי עשר מסעות (ב"מ לה.). **האשה שמכרה בנכסי מלוג.** הקרן (כתובות נ.) להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות (ב"מ לה.) שאם ימות בעלה יזכה הבן ואם תמות היא ויירשנה בעל יפסידו, ונכסי מלוג הן נכסים שנפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נישומו בכתובתה, ולא קיבל בעל עליו אחריות והוא אוכל פירותיהן בחייה בתקנת חכמים תחת פרקונה, ולשון מיקרי מלוג, שמולגן וממרטן בעל, שאוכל הפירות כמליגת הראש (רשב"ם ב"ב קלט.). **ומתה.** ובעל יורש אותה דבר תורה (ב"מ צו:). **הבעל מוציא.** גוף הקרקע, מיד הלקוחות. והכי מוקי לה בפרק האשה (כתובות עח:) תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה (ב"מ לה.) דשויוה רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון (כתובות נ.) ומיהו להכי מהני מכירת האשה, שאם ימות בעלה בחייה יעלם הלוקח (רשב"ם ב"ב נ.).